

Konrad Podawca
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Analiza zagospodarowania przestrzennego terenów usług wychowania przedszkolnego

Streszczenie

W artykule poruszono problem zagospodarowania przestrzennego obszarów związanych z funkcjonowaniem usług oświaty w postaci przedszkoli. Dopuszczone w 2017 r. tzw. inne formy wychowania przedszkolnego, a przede wszystkim lokalizacja ich realizowania wywołują wiele zastrzeżeń, szczególnie co do miejsca wypoczynku i rekreacji dzieci poza budynkiem, ale w granicach działki. Z wykorzystaniem metody wielowskaźnikowej, opartej o parametry urbanistyczno-architektoniczne na podstawie studium przypadku zaprezentowano na wybranych przykładach różnice pomiędzy pozytywnymi i negatywnymi cechami zagospodarowania terenu przedszkoli.

Słowa kluczowe: przedszkole, inne formy wychowania przedszkolnego, zagospodarowanie przestrzenne, plac zabaw, Ustawa – Prawo oświatowe.

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 31 Prawa oświatowego dzieci w wieku 3-5 lat mają prawo do korzystania z wychowania przedszkolnego, a realizacja tego prawa jest zadaniem własnym gminy (Ustawa – Prawo oświatowe, art. 31, ust. 6 i 8).

Jak powszechnie wiadomo, miejsc w przedszkolach brakuje, a samorządom trudno jest sprostać zadaniu budowy nowych przedszkoli. Dlatego bardzo chętnie korzystają z możliwości zapewnienia miejsca dla dziecka w ramach tzw. innej formy wychowania przedszkolnego. Możliwość organizowania opieki dla dzieci w wieku przedszkolnym w innych miejscach niż przedszkola czy oddziały przedszkolne wraz z wymogami ich prowadzenia zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Oświaty z 2017 r. (Rozporządzenie MO z dnia 28 sierpnia 2017 r.). Zgodnie z § 1. wychowanie przedszkolne może być prowadzone w następujących, innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach, podstawowych formach:

- punktach przedszkolnych, zwanych dalej „punktami”, w których zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący;
- zespołach wychowania przedszkolnego, zwanych dalej „zespołami”, w których zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny w niektóre dni tygodnia, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący.

Pojawia się jednak pytanie, jakie wymogi muszą spełniać te punkty i zespoły z punktu widzenia zagospodarowania działki, w ramach której realizują swoją działalność.

Zmiany prawne aspektów realizowania usług przedszkolnych

Realizowanie usług przedszkolnych bardzo długo było bezpośrednio związane z rozwojem tzw. jednostek mieszkaniowych. Niestety już ponad 30 lat nie stosuje się w Polsce żadnych normatywów urbanistycznych. Zdaniem wielu osób ze środowiska architektów, urbanistów czy planistów brak właściwych parametrów powoduje nadużycia, czyli realizację zespołów mieszkaniowych bez dostępu do szkół, przedszkoli, zieleni (Dąbrowska-Milewska 2010b; Polska Polityka Architektoniczna 2008).

Według wytycznych z lat 70. jasno określano, że wydzielony układ zabudowy mieszkaniowej funkcjonuje łącznie z odpowiednim programem usług, wypoczynku i komunikacji rozmieszczonych w zasięgu dojazdu do 500 m (Zarządzenie nr 9, 1974). Dodatkowo usługi oświatowe powinny być zlokalizowane w centralnej części jednostki mieszkaniowej i przypadać na 8000 mieszkańców (Chmielewski, Mirecka 2001).

W ujęciu historycznym wymagania dla kształtowania układu funkcjonalno-przestrzennego przedszkoli były zawarte w Zarządzeniu Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 25 października 1979 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych programowo-funkcjonalnych projektowania obiektów oświaty i wychowania. „Wytyczne stanowiły odrębne publikacje, dotyczące tematu, tj. Wytyczne programowo-funkcjonalne projektowania przedszkoli, zostały opublikowane w 1980 r. i miały charakter jednoznacznego wymogu lub zalecenia, mniej lub bardziej kategorycznego. Dokument stracił ważność 24 października 1987 r., niemniej współcześnie sugerowany jest do stosowania w procesie projektowym w wybranych obszarach problemowych. Wytyczne obejmowały zróżnicowane zagadnienia, w szczególności:

- podziału przedszkoli – ze względu na usytuowanie na działce, na wielkość czy na liczbę kondygnacji;
- szczegółowego programu w zakresie pomieszczeń i ich norm przestrzennych;
- wymagań użytkowo-funkcjonalnych;
- wymagań dotyczących działki” (Starzyk 2016, s. 132).

Obecnie mimo braku jednoznacznych zasad dotyczących realizacji terenów przedszkoli w opracowaniach dotyczących analizowanych usług można znaleźć zalecane wskaźniki programowe i powierzchniowe dla planowanej podstawowej infrastruktury oświatowo-wychowawczej. Według Dąbrowskiej-Milewskiej (2010a) zalecana chłonność placówki przedszkolnej powinna wynosić 120 dzieci, powierzchnia działki do realizacji usługi 0,4 ha, 1 przedszkole powinno przypadać na 4-5 tys. mieszkańców, przy powierzchni terenu 0,9 m² na osobę i zalecanym promieniu dojazdu pieszego 500 m. Jeszcze bardziej rygorystyczne parametry podaje Chmielewski (2010), określając powierzchnię działki pod przedszkole na 0,4-0,5 ha, gdzie budynek zajmuje maksymalnie 25% nieruchomości, przy komfortowej odległości od miejsca zamieszkania do 250 m, a w ostateczności 350 m. Niestety, oprócz sugestii co do powierzchni działki, a niekiedy powierzchni zabudowy trudno doszukiwać się

wymogów odnośnie zalecanego zagospodarowania działki, w postaci stref ciągów pieszych, realizowania parkingu, a przede wszystkich wielkości i wyposażenia placów zabaw czy stref rekreacyjno-wypoczynkowych. Brak ten jest o tyle dziwny, że system oświatowy zapewnia w szczególności m.in. wychowanie rozumiane jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, a jednocześnie w art. 108 zakłada się realizację zadań statutowych przedszkola poprzez zapewnienie dzieciom możliwości korzystania z placu zabaw (Ustawa – Prawo oświatowe).

Jakie więc wymagania są stawiane realizowaniu usług przedszkolnych? Wymagania te związane są przede wszystkim z budynkiem i pomieszczeniami zawartymi w Rozporządzeniu w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Oprócz tego w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 2017 r., że warunkiem utworzenia punktu lub zespołu wychowania przedszkolnego jest:

- uzyskanie przez organ prowadzący pozytywnych opinii właściwego państwowego inspektora sanitarnego oraz komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, wydanych w zakresie ich właściwości, o zapewnieniu w lokalu, w którym mają być prowadzone zajęcia w ramach punktu lub zespołu, bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu dzieci;
- wyposażenie lokalu, w sprzęt i pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego (Rozporządzenie MEN 2017).

Jak widać, zapisy dotyczą głównie aspektów bezpieczeństwa lub warunków wewnątrz budynku.

Cel i metoda analizy

Celem analizy było porównanie rozwiązań przestrzennych terenów, na których realizuje się usługi wychowania. Do badania wytypowano różne formy obiektów wychowania przedszkolnego w celu maksymalnej dywersyfikacji i oceny parametrów zagospodarowania przestrzennego. Analizie poddano 8 przykładów działek z obiektami przedszkolnymi.

Do oceny zastosowano metodę wielowskaźnikową, w której analizowane cechy rozpatrywano pod kątem położenia przedszkola, zagospodarowania działki oraz parametrów urbanistyczno-planistycznych. W ujęciu pierwszym za ważne uznano położenie usług wychowania przedszkolnego w stosunku do funkcji terenów sąsiednich, które powinny być obszarami mieszkaniowymi lub rekreacyjnymi, a w żadnym przypadku przemysłowymi lub komunikacyjnymi (ulicami o dużym natężeniu ruchu, torami czy parkingami). Teren, na którym zlokalizowane jest przedszkole, powinien być położony poniżej izofony 64 dB zgodnie z dopuszczalnym poziomem hałasu dla terenów zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży (Rozporządzenie Ministra Środowiska 2007). Przy ocenie zagospodarowania działki skupiono się na najważniejszych aspektach

związanych z wypoczynkiem i rekreacją dzieci w przyjaznym i bezpiecznym środowisku. Dlatego przy charakterystyce stwierdzano występowanie i wyposażenie placów zabaw w urządzenia rekreacyjno-zabawowe i bezpieczną nawierzchnię oraz istnienie zieleni wysokiej, średniej i trawników, jak również odpowiednie ogrodzenie terenu. W ujęciu urbanistyczno-planistycznym ujęto analizowane tereny w ramy parametryczne dotyczące powierzchni: działki, zabudowy, nawierzchni bezpiecznej, placu zabaw, nawierzchni utwardzonej, parkingów oraz wskaźników: powierzchni biologicznie czynnej, intensywności zabudowy.

Do pozyskania informacji przestrzennej koniecznej do wykonania analizy wykorzystano:

- dane zawarte w miejskim portalu mapowym e-mapa oraz geoportalu 2, na podstawie ortofotomap i narzędzi pomiarowych wykonano pomiary poszczególnych rodzajów powierzchni zagospodarowania na działce (ze względu na jakość map oraz zasłanianie części powierzchni przez korony drzew wyniki pomiarów mogą być obciążone 5% błędem, co nie wpłynie ostatecznie na wynik oceny obiektu);
- dane zawarte na mapach zagospodarowania przestrzennego urzędu m.st. Warszawy oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w celu określenia funkcji terenów sąsiadujących;
- dane z bazy BDOT10k (Bazy Danych Obiektów Topograficznych) z informacją przestrzenną dotyczącą numerów i powierzchni nieruchomości oraz powierzchni zabudowy;
- dane z map akustycznych dla wskaźnika L_{DWN} opracowanych w 2017 r. dla m.st. Warszawy, na podstawie których określono poziom hałasu, na jaki narażony jest obiekt przedszkola;
- wizję lokalną w celu określenia występowania lub braku cech oznaczanych w analizie oraz stanu zagospodarowania i wykonania materiału fotograficznego.

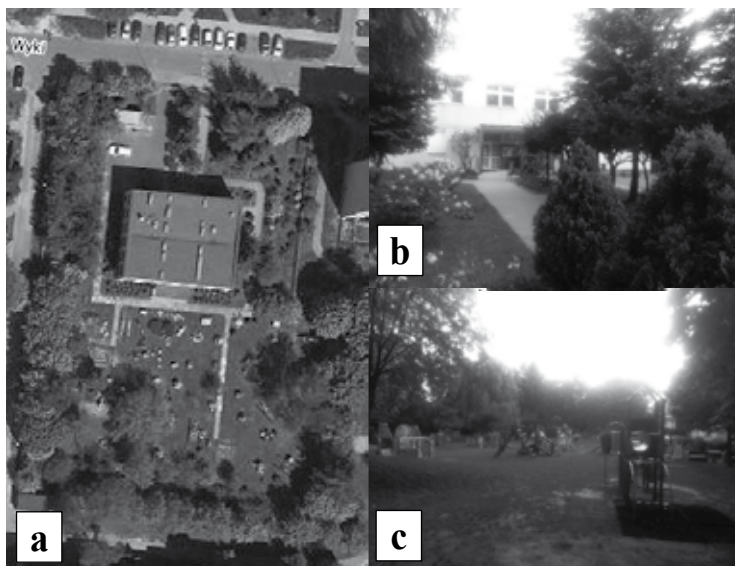
Charakterystyka terenów badań

Wszystkie analizowane obiekty badań zlokalizowane są w Warszawie w dzielnicy Bemowo lub Włochy. Ze względu, że opracowywany materiał nie ma charakteru promocyjnego ani antypromocyjnego w artykule pominięto nazwy i numery przedszkoli.

Obszar I to teren przedszkola funkcjonującego w granicach działek 8/1, 8/2, 8/3, 8/4 obręb 6-11-12. Przedszkole zostało otwarte jesienią 1990 r. Placówka mieści się w wolnostojącym, piętrowym budynku o konstrukcji murowanej ze stropodachem. Obiekt otoczony jest zielenią, a ogród prócz swoich walorów estetycznych pełni rolę placu zabaw i jest miejscem zajęć dydaktycznych oraz przyrodniczych (ilustracja 1).

Ilustracja 1

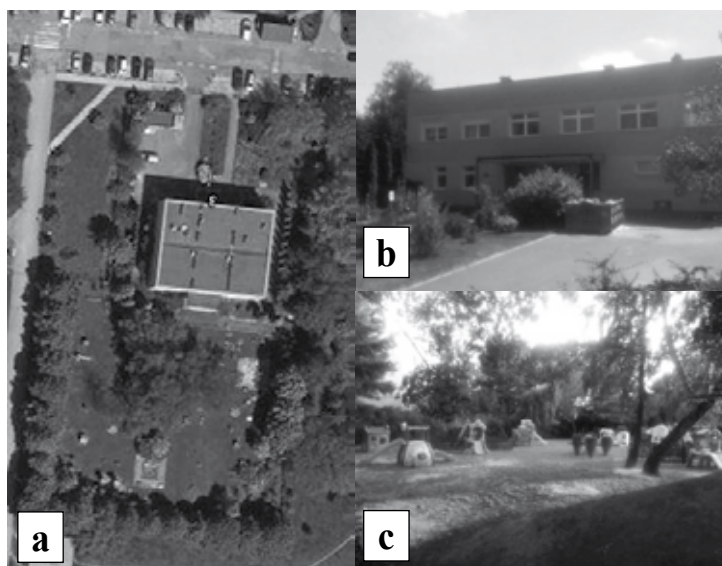
Widok obszaru nr I, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) plac zabaw i zielen

Źródło: archiwum własne; www.mapa.um.warszawa.pl [dostęp: 27.05.2018].

Ilustracja 2

Widok obszaru nr II, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) plac zabaw i zielen

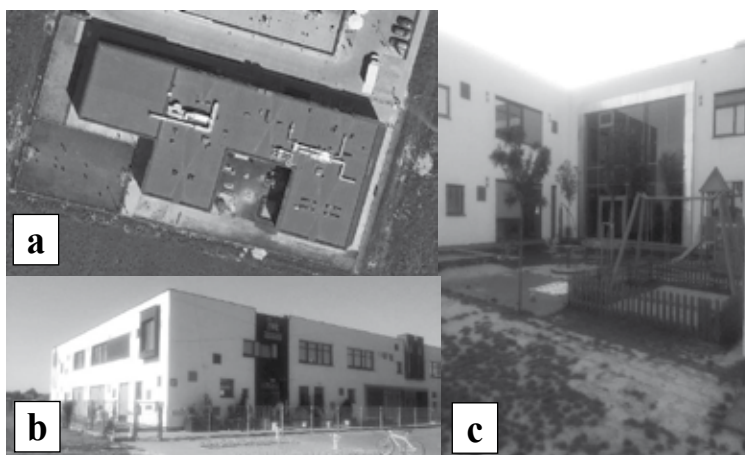
Źródło: jak w ilustracji 1.

Obszar II zlokalizowany jest w obrębie 6-11-09 na działkach 6/1, 6/2, 6/3. Analogicznie do poprzedniego przypadku przedszkole funkcjonuje od lat 90. XX wieku w piętrowym, murowanym obiekcie ze stropodachem. W granicach nieruchomości występuje plac zabaw, ogród, ciągi piesze, parking oraz miejsce na odpady stałe (ilustracja 2).

Obszar III znajduje się na części działki 7/4 z obrębu 6-13-05. Jest to zespół przedszkolno-szkolny funkcjonujący od września 2016 r. W nowo wybudowanym, piętrowym budynku ze stropodachem znajduje się 5 sal dydaktycznych w przedszkolu i 18 w szkole, sala gimnastyczna o powierzchni 320 m² i zaplecze kuchenne. Powierzchnia użytkowa całego kompleksu edukacyjnego wynosi ponad 2700 m². Na terenie działki znajduje się plac zabaw, boisko, ciągi piesze i parking dla rowerów (ilustracja 3).

Ilustracja 3

Widok obszaru nr III, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) plac zabaw i zieleni

Źródło: jak w ilustracji 1.

Obszar IV położony jest w obrębie 2-08-23 na działce nr 138. W granicach tej nieruchomości funkcjonuje przedszkole, które jest niepubliczną placówką oświatowo-wychowawczą. Realizowane jest w piętrowym, murowanym budynku z dachem trójspadowym, ale o małym kącie spadku, który pierwotnie był raczej budynkiem jednorodzinny. Budynek ten ścianą zachodnią jest połączony z budynkiem mieszkaniowym wielorodzinnym. W ramach działki funkcjonuje plac zabaw i utwardzony ciąg pieszo-jezdny (ilustracja 4).

Obszar V to przedszkole niepubliczne działające od września 2009 r. Funkcja ta jest realizowana na działkach 29/1 i 29/2 z obrębu 2-08-22. Budynek jest piętrowy, ale ze względu na nietypowy dach – częściowo jednospadowy, a fragmentarycznie dwuspadowy – w części

Ilustracja 4

Widok obszaru nr IV, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) plac zabaw i zielen

Źródło: jak w ilustracji 1.

Ilustracja 5

Widok obszaru nr V, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) plac zabaw

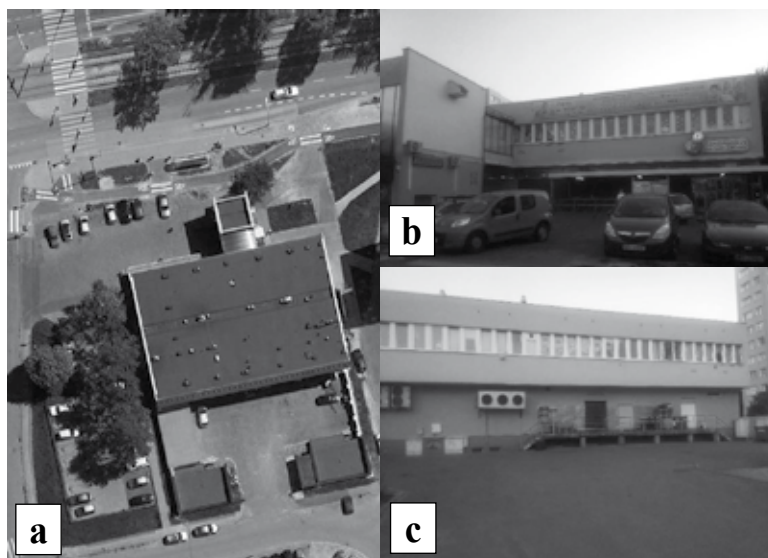
Źródło: jak w ilustracji 1.

ma również poddasze. Poziom piwniczny jest wysoko wyniesiony, dlatego możemy stwierdzić, że w tym wypadku mamy do czynienia z wysokim parterem. Funkcja oświatowa jest również realizowana w dwóch innych obiektach, jednym piętrowym, a drugim parterowym, oba ze stropodachami. Przedszkole posiada własny ogródek oraz plac zabaw bezpośrednio związane z ciągiem pieszo-jezdnym (ilustracja 5).

Obszar VI zlokalizowany jest fragmentarycznie na działce 22/11 w obrębie 6-12-08. Przedszkole to nietypowo znajduje się na pierwszej kondygnacji w budynku, w którym na parterze realizowane są usługi handlowe. Działalność przedszkola nie jest połączona z terenem działki, który w przeważającej części przeznaczony jest na parking towarzyszący sklepowi i usługom. Sam obiekt jest piętrowy ze stropodachem (ilustracja 6).

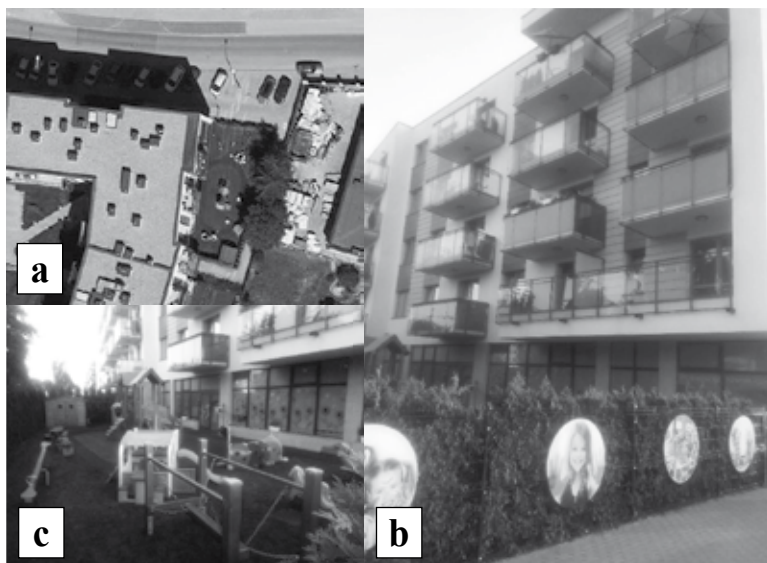
Ilustracja 6

Widok obszaru nr VI, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) parking i plac manewrowy

Źródło: jak w ilustracji 1.

Obszar VII został wytypowany ze względu na coraz powszechniejszą formę realizowania przedszkoli w lokalach w ramach zabudowy wielorodzinnej. Takie przedszkole zajmuje fragmentaryczną część działki 9/5 z obrębu 6-13-02. Zlokalizowane jest na parterze 5-kondygnacyjnego budynku mieszkaniowego ze stropodachem. Obiekt jest bezpośrednio powiązany z ogródkiem, w którym jest realizowany niewielki plac zabaw (ilustracja 7).

Ilustracja 7**Widok obszaru nr VII, a) zagospodarowanie przestrzenne; b) budynek; c) plac zabaw i zieleni**

Źródło: jak w ilustracji 1.

Analiza porównawcza zagospodarowania terenu usług przedszkolnych

Do analizy przyjęto najważniejsze powierzchnie, które są związane z realizacją takiej funkcji terenu, jaką jest przedszkole. Do najważniejszych powierzchni związanych ze spędzaniem czasu na świeżym powietrzu przez dzieci zaliczono powierzchnie placów zabaw, w tym powierzchnie o nawierzchni bezpiecznej tj. syntetycznej w postaci mat czy warstw wylewanych poliuretanowo-kauczukowych, sprężystą, antypoślizgową i szybkooschnącą. Dodatkowo rozpatrzono powierzchnie zabudowy, utwardzone i przepuszczalne pozwalające wyliczyć wskaźniki ważne z punktu widzenia planowania przestrzennego tj. wskaźnik intensywności zabudowy czy PBC. Wyniki zaprezentowano w tabeli 1.

W kontekście zagospodarowania terenu przedszkola największą wagę skupiono na wyposażeniu placu zabaw, przynajmniej w zależności od liczby i zróżnicowania sprzętu dla dzieci od 0 do 5 pkt. Maksymalną ocenę dostały obiekty posiadające zestawy zabawowe dla młodszych i starszych dzieci (domki, samochodziki itp.), huśtawki, zjeżdżalnie, piaskownice, przyrządy zręcznościowe i sportowe. Punktowano również występowanie ogrodzenia całego przedszkola, jak i wewnętrznego ogrodzenia samego placu zabaw. Za ważne dla dzieci uznano występowanie zieleni wysokiej, średniej i niskiej, a w zależności od jej gęstości, ilości i stanu zadbania przynajmniej od 0 do 3 pkt. Wyniki punktacji prezentuje tabela 2.

Tabela 1

Charakterystyka parametrów powierzchniowych i wskaźników urbanistycznych obiektów usług przedszkolnych

Nr	Cecha	Obiekt badań						
		I	II	III	IV	V	VI	VII
1	Powierzchnia działki [m ²]	5252	4924	3542	495	1226	1995*	421**
2	Powierzchnia zabudowy [m ²]	460	428	1830	90	518	935	180
3	Powierzchnia przepuszczalna [m ²]	4197	3950	1250	275	268	70	126
4	Powierzchnia biologicznie czynna [%]	79,9	80,2	35,3	55,5	21,8	3,5	29,9
5	Wskaźnik intensywności zabudowy [-]	0,175	0,174	1,03	0,364	0,536	0,937	2,138
6	Wskaźnik zabudowy [-]	0,088	0,087	0,517	0,182	0,423	0,469	0,428
7	Powierzchnia o nawierzchni bezpiecznej [m ²]	10	10	63	10	112	0	90
8	Powierzchnia placu zabaw [m ²]	2951	2922	390	230	250	0	216
9	Powierzchnia utwardzona ogółem [m ²]	595	430	462	130	328	990	25
10	Powierzchnia parkingów [m ²]	153	180	0	0	200	662	0

* w przypadku obszaru VI powierzchnię określono na szerokości budynku do linii rozgraniczających terenów o innych funkcjach.

** w przypadku obszaru VII powierzchnię podawano jako sumę rzutu fragmentu budynku wielorodzinnego, w którym jest realizowane przedszkole oraz terenu zewnętrznego związanego z funkcjonowaniem przedszkola.
Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2

Charakterystyka cech zagospodarowania obiektów usług przedszkolnych

Nr	Cecha	Obiekt badań						
		I	II	III	IV	V	VI	VII
1	Zagospodarowanie terenu							
1.1	przyrządy rekreacyjne	5	5	2	2	3	0	3
1.2	ogrodzenie terenu	1	1	1	1	1	0	1
1.3	odgrodzenie placu zabaw od innych stref	1	1	1	0,5	0,5	0	1
1.4	zieleni							
1.4.1	wysoka (drzewa)	3	3	1	2,5	1,5	0	0
1.4.2	średnia (krzewy)	3	3	1	2	2	0	2
1.4.3	niska (trawa)	2	2	1	2	2	1	3
	Suma	15	15	7	10	10	1	10

Źródło: jak w tabeli 1.

W odniesieniu do samego położenia terenu scharakteryzowano funkcje sąsiadujące, jak i źródła hałasu wraz z poziomem dźwięku występującym na terenie przedszkole, który przy wskaźniku powinien być mniejszy od 64 dB. Charakterystykę przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Charakterystyka położenia obiektów usług przedszkolnych

Obiekt badań	Położenie względem:					
	funkcji na działce sąsiedniej				zagrożenia hałasem	
	od strony północnej	od strony południowej	od strony zachodniej	od strony wschodniej	źródło	poziom [dB]
I	KDL	MW	MW+KDW	MW	Droga lokalna (ul. Wyki)	60
II	KDL	ZP	MW+KDW	MW	Droga lokalna (ul. Szwanowskiego)	50
III	UH	NZ	NZ	KDG	Droga główna (ul. Lazurowa)	65
IV	MN	KDG	MW	KDL	Droga główna (ul. Kleszczowa)	70
V	MW	MN	MN+KDW	KDG	Droga główna (ul. Chrobrego)	70
VI	KDL	MW	MW	KDG	Droga główna z torowiskiem tramwajowym (ul. Powstańców Śląskich)	70 (60)
VII	KDL	MW	MW	U	Droga lokalna (ul. Batalionów Chłopskich)	55

Wyjaśnienie skrótów w tabeli 3: MW – tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, MN – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, U – tereny zabudowy usługowej, UH – tereny zabudowy usługowej handlowej, ZP – tereny zieleni parkowej, NZ – tereny nieużytków (porolnicze), KDW – tereny komunikacji wewnętrznej, KDL – tereny komunikacji w postaci ulicy o klasie drogi lokalnej, KDG – tereny komunikacji w postaci ulicy o klasie drogi głównej.

Źródło: jak w tabeli 1.

Wnioski

Wyciągając wnioski z przeprowadzonej analizy, należy pogrupować je zgodnie z kryteriami przyjętymi w ocenie. W odniesieniu do wskaźników powierzchniowych należy stwierdzić, że:

- jedynie w przypadku dwóch najstarszych przedszkoli mamy do czynienia z działkami o powierzchni ok. 0,5 ha, które gwarantują zapewnienie odpowiedniego zagospodarowania przestrzennego, w pozostałych przypadkach jedynie kompleks szkolno-przedszkolny ma powierzchnię bliską zalecanym 0,4 ha;
- powierzchnie działek przedszkoli realizowanych w ramach dawnej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub punktów przedszkolnych usytuowanych w lokalach w ramach zabudowy wielorodzinnej są zdecydowanie zbyt małe, aby prawidłowo zaplanować te-

- ren zgodnie z potrzebami ruchowymi dzieci, dodatkowo ze względu na najczęściej zawartą zabudowę nie ma możliwości powiększenia terenu przedszkola;
- powierzchnia biologicznie czynna w obiektach I i II jest na poziomie aż 80%, co stanowi wartość znacząco większą od nawet ponad 50% w obiekcie IV, czy 20-30% w pozostałych przypadkach może być wynikiem zadowalającym, ewenementem jest obiekt VII, w którym terenu biologicznie czynnego praktycznie nie ma;
 - największe dysproporcje widoczne są chyba w powierzchni placów zabaw od prawie 0,3 ha w przedszkolach z lat 90. XX wieku, przez 200-300 m² w nowszych usługach, aż po brak placu zabaw w placówce realizowanej na I piętrze w obiekcie, w którym na parterze są usługi handlowe;
 - nawierzchnie bezpieczne są chętniej stosowane w obiektach nowszych, w których zastępuje się nawierzchnie trawiaste lub piaskowe nawierzchniami sztucznymi, w przeciwieństwie do obiektów starszych, w których granicach nawierzchnie bezpieczne występują jedynie pod lub przy elementach rekreacyjnych (huśtawki, zjeżdżalnie).

Charakteryzowana powierzchnia biologicznie czynna nie zawsze jest odpowiednikiem powierzchni zieleni, która stanowi ważny czynnik wypoczynku dzieci poza budynkiem. Roślinność poprawia mikroklimat miejsca, niweluje zanieczyszczenia, a w końcu zieloną barwą uspokaja, poprawia nastrój, zwiększa optymizm, szczególnie pozytywnie wpływa na osoby nadaktywne. Dlatego tak ważne jest występowanie roślinności w każdej postaci: drzew, krzewów, trawy. W analizowanych przypadkach roślinność niska występuje w prawie każdym przypadku, ale jej stan jest różny ze względu na proces zadeptywania i niepielęgnowania. Zdecydowanie gorzej pod względem ilości, gęstości i bioróżnorodności jest z roślinnością średnią i wysoką. Ponownie negatywnie prezentuje się przedszkole nr VI, ponieważ dzieci właściwie nie mają możliwości obcowania z zielenią bezpośrednio przy budynku przedszkola.

W większości analizowanych przypadków (oprócz obszaru VI) tereny przyprzedszkolne wyposażone są w zestawy zabawowe dla młodszych i starszych dzieci, huśtawki, zjeżdżalnie, piaskownice, przyrządy zręcznościowe i sportowe w dobrym stanie, z bezpiecznych materiałów. Ich liczba zależna jest bezpośrednio od wielkości miejsca do ich zainstalowania.

Ciekawie przedstawia się analiza położenia terenów przedszkoli w stosunku do funkcji sąsiadujących. Aż 4 z 8 obiektów położonych jest przy ulicy o klasie drogi głównej o dużym natężeniu ruchu, co powoduje, że frontowe elewacje przedszkoli narażone są na hałas powyżej 64 dB czyli o przekroczonym poziomie dźwięku dla budynków przeznaczonych na pobyt dzieci i młodzieży. W 75% przypadków obiekty przedszkoli bezpośrednio sąsiadują z terenami mieszkaniowymi, którym mają służyć. Niestety w dwóch przypadkach (obszar III i VII) na sąsiednich działkach są usługi lub nieużytki.

Podsumowując, należy wymienić najłabsze strony analizowanych obszarów:

- dopuszczenie działalności wychowania przedszkolnego nad sklepem ogólnospożywczym oraz sklepem monopolowym (obszar VI), bez placu zabaw, zieleni, z naraże-

- niem na hałas samochodów dostawczych z tyłu budynku i samochodów klientów od frontu;
- mała powierzchnia terenu przy przedszkolach w zmodernizowanych obiektach mieszkaniowych, uniemożliwiająca strefowanie zagospodarowania, a realizacja terenu rekreacyjno-zielonego poprzez fragmentaryczność tj. wykonanie kilku bardzo małych powierzchni zabaw na zasadzie – tam gdzie się da;
 - realizacja przedszkola w ramach budynku wielorodzinnego naraża dzieci na niebezpieczeństwo kontaktu i ingerencji osób trzecich z balkonów, loggii czy okien lokali mieszkalnych położonych na kondygnacjach wyższych zlokalizowanych nad placem zabaw, plac zabaw o ograniczonych wymiarach zależnych od szerokości lokalu na przedszkole i odległość ściany przedszkola od granicy działki.

Podsumowanie

Reasumując przedstawione badania, należy stwierdzić, że w kontekście standardów i możliwości spędzania czasu na świeżym powietrzu w granicach nieruchomości przeznaczonej pod usługi przedszkolne, zdecydowanie lepiej wypadają przedszkola projektowane i zrealizowane pod koniec XX wieku. Nowo realizowane obiekty, jak i modernizowane na cele wychowania przedszkolnego na początku XXI wieku, odbiegają przede wszystkim pod względem wielkości powierzchni placów zabaw i powierzchni biologicznie czynnej. Natomiast można na nich stwierdzić zastosowanie większej powierzchni nawierzchni bezpiecznych.

Należy podkreślić, że większa liczba miejsc w przedszkolach nie powinna być celem samym w sobie i być osiągana zwiększaniem gabarytów budynku oświatowego. Takie zwiększenie powierzchni zabudowy odbywa się kosztem powierzchni wypoczynkowo-rekreacyjnej, co w żaden sposób nie koresponduje z zakładanym umożliwieniem dzieciom rozwoju fizyczno-społecznego. Może warto reaktywować i wrócić do wytycznych urbanistycznych z lat 70. XX wieku, tak pod względem prawidłowego lokowania, jak i odpowiednich wielkości działek pod usługi przedszkolne.

Bibliografia

Akty prawne i dokumenty

Polska Polityka Architektoniczna. Polityka jakości krajobrazu, przestrzeni publicznej, architektury (2008) – dokument opracowany z inicjatywy Polskiej Rady Architektury, Stowarzyszenia Architektów Polskich pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przez reprezentantów ZG SARP, ZG TUP, Krajowej Izby Architektów RP, Polskiej Rady Architektury, środowiska architektów krajobrazu oraz Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, www.sarp.org.pl [dostęp 27.05.2018].

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. z 2017, poz. 1657).

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku – z uwzględnieniem zmian wprowadzonych Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2014, poz. 112 – tekst jednolity).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2018, poz. 996 i 1000) – tekst jednolity.

Zarządzenie nr 9 Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 29 stycznia 1974 r. w sprawie wskaźników i wytycznych dla terenów mieszkaniowych w miastach, Dz. Bud. nr 2 z dnia 2 lutego 1974 r., poz. 2.

Monografie i opracowania

Chmielewski J.M. (2010), *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.

Chmielewski J.M., Mirecka M. (2001), *Modernizacja osiedli mieszkaniowych*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.

Dąbrowska-Milewska G. (2010a), *Standardy urbanistyczne dla terenów mieszkaniowych – wybrane zagadnienia*, „Architecturae et Artibus”, nr 1(3).

Dąbrowska-Milewska G. (2010b), *Standardy urbanistyczne jako narzędzie racjonalnej gospodarki terenami w mieście*, „Czasopismo Techniczne. Architektura”, z. 14, r. 107.

Starzyk A. (2016), *Przedszkole – aspekt prawny kształtowania układów funkcjonalno-przestrzennych*, „Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula”, nr 4(50).

Netografia

<http://urbnews.pl/standardy-urbanistyczne-dawniej-i-dzisiaj-relikt-przeszlosci-czy-narzedzie-przyszlosci> [dostęp: 04.06.2018].

<http://mapy.geoportal.gov.pl> [dostęp: 27.05.2018].

www.geoportal.gov.pl/aplikacje/geoportal-krajowy [dostęp: 27.05.2018].

www.mapa.um.warszawa.pl [dostęp: 27.05.2018].

Analysis of Spatial Development for Terms of Pre-school Education

Summary

The article discusses the problem of spatial development of areas related to the functioning of education services in the form of kindergartens. Allowed in 2017 so-called other forms of pre-school education, and above all the location of their implementation give rise to many objections, especially regarding the place of rest and recreation of children outside the building, but within the property. Using the multi-indicator method, based on urbanistic and architectural parameters based on the case

study, the differences between positive and negative features of nursery area development were presented on selected examples.

Key words: kindergarten, other forms of pre-school education, spatial development, playground, educational law.

Artykuł zaakceptowany do druku w czerwcu 2018 r.

© All rights reserved

Afiliacja:

dr inż. Konrad Podawca

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska

Katedra Inżynierii Budowlanej

Zakład Geodezji i Planowania Przestrzennego

ul. Nowoursynowska 159

02-776 Warszawa

e-mail: konrad_podawca@sggw.pl